

Hannele Rantala: Ihanien aikojen loppu.

Näyttely Suomen valokuvataiteen museossa 24.4.-2.8.2015

Taiteilija Hannele Rantalan (s. 1952) retrospektiivinen näyttely *Ihanien aikojen loppu* piirtää kattavan kokonaiskuvan Rantalan 40-vuotisesta urasta taiteilijana. Osa näyttelyn teoksista on nyt ensimmäistä kertaa esillä Suomessa.

Ihanien aikojen loppu koostuu teoksista vuosilta 1975–2015. Se kattaa ajanjakson, jona valokuva on muuttunut itsenäiseksi taidemuodoksi. Myös nainen on hyväksytty kuvan kohteesta sen tekijäksi ja määrittelijäksi. Siinä Rantala on kotimaisen nykytaiteen ja -valokuvan pioneereja. Osana kokonaisuutta on Rantalan tuotantoa teemoittain esittelevä samanniminen kirja. Yhdessä näyttelyn kanssa se on synteesi Rantalan työstä ja ajattelusta.

Näyttely osoittaa kiinnostavasti Rantalan taiteen ytimen muutoksessa ja rajojen etsimisessä. Retrospektiivin punainen lanka on eri taidemuotojen liudentuminen toisiinsa ja sisällön muuttuminen esineistä käsitteelliseksi ajatteluksi ja prosesseiksi. Teokset eivät ole yksittäisiä kuvia vaan laajoja kokonaisuuksia, joiden muoto vaihtelee esitysyhteydestä toiseen. Tuotannon läpäisee ajatus valokuvan muutoksesta ilmaisumuotona, mitä Rantala tarkastelee myös kirjassa. Taiteilija kiteyttää, että hänen työssään valokuvan sisältö on rikastunut ratkaisevaa hetkeä odottavasta sivustatarkkailusta aktiiviseksi ajatteluksi ja toiminnaksi. Kuvaa, laajemmin taideteosta, rakentava kamera on ajattelun väline.

Rantalan taiteellinen tuotanto alkoi opinnoista Taideteollisessa korkeakoulussa vuonna 1974. Hänen taiteensa liikkuu kuvissa ja käsitteissä, ajassa ja tilassa, kulkien Suomesta Ranskaan, Puolaan, Neuvostoliittoon, Belgiaan, Ruotsiin ja Yhdysvaltoihin. Teokset 1970-luvun loppupuolelta ovat osa mustavalkoista kokonaisuutta *Suomalainen sarja*, joka koostuu ilmaisultaan niukoista kuvista. Kuvissa löytää dokumentaarisuutta mutta ei alistumista olosuhteille. Sitä seuraa Henri Cartier-Bressonin ajattelua kartoittava *Ranskalainen sarja* 1980-luvun alusta. Kyseisen vuosikymmenen keskeisin teos on käsikirjoitettu *Natasha*-kokonaisuus Rantalan Moskovan ajalta. Tämä kymmenvuotiaan koulutytön päivästä kertova, kymmenien värikuvien sarja kattaa lähes koko neuvostoyhteiskunnan. Lisäksi näyttely esittelee Pariisissa 1992–1994 syntyneen trilogian *Entre monde et paradis (Maailman ja paratiisin rajalla)*. Sen lähes kolmiulotteisissa kuvissa valo muovaa plastisesti esiin mustalla pohjalla kuvattuja kasveja. Kuvattu materiaali on kaduilta ja roskakoreista.

Hannele Rantala teki 1990-luvulla useita päiväkirjanomaisia teossarjoja. Yhteistä niille on siirtyminen paikasta toiseen ja sen dokumentointi. Kuvissa toistuu aina joku yksityiskohta. Tunnetuin on *47 lähtöä* (1999), joka muodostuu vuoden aikana lähdön hetkellä asemille jätetyistä nenäliinoista ja niistä otetuista valokuvista. Nenäliinat on tarkoitettu lohdutukseksi jälkeenjääville. Ensimmäistä kertaa esitetään nyt teossarja *38 lukkoa* (1997), johon on kuvattu taiteilijan yöpymispaikkojen ulko-ovien lukot vuoden ajalta.

Yhä suurempi pyrkimys kuvataiteen rajojen laajentamiseen leimaa Rantalan 2000-luvun töitä. Tältä vuosituhannelta näyttelyssä esitetään muun muassa *Ruusu ja naula* (2001), triptyykkisarja *Passikuvia* (2002) sekä *Toisella rannalla* (2004–2014), joka perustuu suurten merien vastakkaisilta rannoilta otettuihin kuvapareihin. Esimerkiksi kuvaparissa *Atlantin valtameri* on ensin Bordeaux'n lähtörannalla kuvattu aalto (*Departure*). Toisessa kuvassa aalto ja ranta on kuvattu New Yorkissa kuukausia myöhemmin (*Arrival*). Ollaan kummalla puolen merta tahansa, aina jossain on toinen ranta ajatusten, toiveiden tai muistojen kohteena.

Hannele Rantalan taiteen teemoja ovat olleet kodittomuus, pakolaisuus ja siirtolaisuus. Niitä käsittelevät myös performanssit, joita taiteilija esittää takautuvan näyttelynsä yhteydessä. Teoksista kadunlakaisu *Less than nothing* (2008) on toteutettu aiemmin Tukholmassa ja Viipurissa. Sen rinnakkaisteoksessa *The Bridge* (2014) taiteilija lakaisi New Yorkissa Williamsburgin sillan Brooklynistä Manhattanille. Kokonaisuuteen liittyy myös eri puolille kaupunkitiloja aikoinaan levitetty julisteteos *Har du sett denna kvinna? Have you seen this woman?* Se jatkuu Helsingissä nimellä *Tunnetko tätä naista?* Ensi kertaa Helsingissä esillä on myös neljällä mantereella kuvattu interventio-teos *Sininen huivi* (2012). Sen osia on nähty aiemmin Raumalla sekä *Bodies, Borders, Crossings* –näyttelyssä New Yorkissa, Oslossa, Porissa sekä Perussa ja Uruguayssa.